

12 2540 I. N. J. 15

DE

VERSIONE
VULGATA

PONTIFICIORUM,

DISSERTATIO PHILOLOGICA,

Quam

CUM CONSENSU AMPLIS. FACULT. PHILOS.

In Regia ad Aoram Academia,

SUB MODERAMINE

Admodum Rever. & Præclarissimi viri

DN. ISAACI

PHILIPPI

Lingg. Orient. Profess. Ord.

Candidi Censoris placida censura

Summa modestia defere

HENRICUS E. JUSTANDER

Bor. Finl.

Ad Diem 13. Decemb. A. M. DCC. II.

Horis locoque consuetis

Exc. JO. WAL,

SACRÆ REGIÆ MAJESTATIS,
Summe Fido VIRO
PATRI in CHRISTO Reverendissimo,
DN. JOHANNI GEZELIO,
Doctoris, Episcopi, Pro-Cancellarii
Nominibus,
Famigeratissimo, Celeberrimo, Magnifi-
centissimo,
Sectatorum Scientiæ & Honestatis Cultorum
MÆCENATI & PATRONO,
re vera
EMINENTISSIMO;
sed simul
BENIGNISSIMO.

O! mirandam temperaturam & amicam unionem
diversissimarum Virtutum
REVERENDISS: TUE PATERNITATIS
EMINENTIÆ & BENIGNITATIS!

O in Clientulorum quorumlibet animis
TIMOREM & AMOREM
excitandi

Singularem vim!

TIMEMUS

EMINENTIÆ VESTRÆ
in conspectum prodire indigni,
Dignis destituti munusculis.

AMAMUS

Imo amplectimur ac exosculamur,

BE

BENIGNITATEM

Fæci quodammodo veniam sperantes.

O EMINENTIAM benignam & BENIGNITATEM
eminentem

UNI quod placet, ALTERI nec displicet.
Ignoscent

EMINENTIA & MAGNITUDO

Fiduciæ, tantillo operi præfigere ausæ
TANTUM NOMEN;

&

GRATIA BENIGNITASQUE

suum quod est proprium,

In hunc TIMORIS & AMORIS partum
radios, coruscate patientur favoris,
sic ex debito

DEUM,

pro longævitate & prosperitate

REVERENDIS: TUÆ PATERNITATIS,

In ECCLESIE, FAMILIE, CLIENTELÆ,

SALUTEM, DECUS, COMMODUM,

sedulo & fideliter,

ardentissimis compellare precibus,

quoad Fata vitam concesserint,

haudquaquam intermittet

REVERENDISS: TUÆ PATERNITATIS

Humilimus Cliens

HENRICUS E. JUSTANDER.

*Honorum & laborum senio, Eruditionis fa-
tumq; titulis, Venerando, Cele-
Admodum Reverendo Amplissimoq;*

M. HENRICO FLORINO,
Pastori in *Bennar* dudum emerito,
Districtus vicini Præposito gravis-
simo.

Plurimum Reverendo atq; Clarissimo
M. NICOLAO FRIDELINO,
Pastori animarum in Ecclesiis, quæ
Deo in *Rorpo* colliguntur, degentium
egregie merito.

Perquam Reverendo & Doctissimo
DN. MATTHIÆ MANDRÆO,
Pastori in *Lemo* fidelissimo.

Perquam Reverendo & Doctissimo
DN. SIMONI WACCENIO,
Pastori in *Masso* vigilantissimo.

Reverendo ut & Doctissimo
DN. JOHANNI RHAM,
Sacellano in *Birno* egregie merito.

*Mæcenatibus, Promotoribus atq; Fauto-
ris obsequiorum gene-
ANNOS ET PRO*

RIS

*ma, Dignitatum gloria, Munerum Virtu-
bribus Inclytis Conspicuisqve.*

Plurimum Reverendo & Clarissimo

M. HAQVINO BJERMANN/
Ecclesiarum quæ DEO in Wirmo
colliguntur Pastori longe dignissimo,
Paræciarum adjacentium Præposito
meritissimo.

Plurimum Reverendo Doctissimoqve

DN. SVENONI BRENNERO,
Pastori in Esbo meritissimo.

Perquam Reverendo atq; Doctissimo

DN. ERICO LETHALENSI,
Pastori in Noustis laudatissimo.

Reverendo Doctissimoq;

DN. ERICO JUSTANDRO,
Ad Ædem Div. Mich. Pastori di-
gnissimo.

Reverendo nec non Doctissimo

**DN. HENRICO HYPPING, Ferrariæ
Forsbyensis Præconi accuratissimo.**

*ribus, Summâ animi reverentia & quo-
re etatem colendis.*

SPERA FATA!

RS
Persuadete, oro, Vobis Domini id
reverendi

Submissi obsequii sint documen-
ta quod hæc;

Quando pro metitis nequeam pro-
ferre venusta

Vestris, ceu volui, profero quod
valeo.

Accipite exiguã chartam, quã vota
sequuntur

Pectoris ex imo calida fusa
DEO,

Vivite Ductores, Patresque diu &
Favitores,

Christeidi, Vestris & mihi ceu
voveo!

HEN. E. JUSTANDER.

Ad

EGREGIÆ DISSERTATIONIS

Autorem Solertem

Virum Juvenem Honestissimum Doctissimumq̄

DN. HENRICUM
JUSTANDRUM,

Amicum Honorandum,

Ode festinata.

Jussis valere rivulis,
Justander, usque respicis
Ad ipsa fontis limpida,
Nectarque commendabile.
Quid distet aurum sordibus,
Tua est, Amice, sedula
Fuitque cura quærere,
Quæsisse nec Te pœnitet.
Vulgata dum sic versio
Proscripta & exul audiet,
Pio in Tuo conamine
Vulgare nil deprendimus.

TORST; RUDEEN.

Versionem, quæ Vulgatâ audis

â

Pereximio atque Præstantissimo

**DN. HENRICO JU-
STANDRO,**

Collega Scholæ Cath. Aboënsis industrio,
Amico honoratissimo,

Dissertatione doctâ dignè notatam:

Versio perversa est, Vulgato no-
mine dicta,

Namq; it perversum, quæ propè
versa dedit.

Hanc sale quum iusto Justander de-
fricuiſti,

Auguror eversam, Te sed habe-
re salem.

ERICUS CAZANUS.

Ausibus his adsis DEUS O! du-
casquè benignè
Mentem, quo possit faustam con-
tingere metam!

*Versiones Sacri Codicis enu-
merare omnes, non existi-
mamus necessarium. Va-
rietatem earum ferè cum
pluralitate linguarum cer-
tare non immeritò dixeris;
etenim nostro etiam idiomate finnico binas
conspicere Versiones, datum est: licet, ad nos
serius cœlestis pervenerit revelatio. Nec de
existimatione, integritate aut navis ullius
Versionis, ex professo agere, vel quidquam
censorii ferre in eas iudicii decrevimus, ma-
joris res illa est momenti, quam ut sim-
plici capiatur cerebello; Sed commemoratio-
nem in Versionem, quæ Vulgata appellari*

Iuevit, simplicissimam eamque brevissimam,
 exhibere animus est: ut pateat, quomodo illa in
 manus inciderit Papiſtarum malignas, & for-
 mâ suâ primitiva spoliata, nunc corrupta &
 fucata compareat facie, Titulo aded Au-
 thentia, quâ ex indulgentia & liberalitate
 Concil: Trident: & P. P. R. R. in Papatu
 falso superbit, indigna. Arrisit argumentum,
 suiqve tractationem præ aliis eligendam
 Inasit, ut puta cujus cognitio scitu non pa-
 rum necessaria, manum autem admoventi &
 rem iusta animi lance pensanti, molestiæ
 sese obtulerunt haud exigue & difficultates,
 quibus superandis cum meas vix sufficere
 sentirem vires, ne in leuitatis notam incur-
 rerem, immaturum hunc ingenii fœtum luci
 publice tradendo, verebar. Tandem huma-
 nitati Lectoris & æquo ejus iudicio memet
 submittere haut detrectans, pro modulo te-
 nuissimi ingenii, institutum aggredior gemi-
 nâ b. c. D. sectione: In priori Nomen &
 appellationis rationem, in posteriori propositæ
 versionis descriptionem traditurus.

MEMBRUM PRIUS,

§. I.

Pincipiò in præsens institutum, re-
 cta requirit methodus ab eruditis du-
 dum adprobata ingeniis, *ὄνομαζολογίας*
 ratio ut observetur. In qua tradenda
 tanto erimus breviores, quanto hic se
 sub notationem dictiones sistunt facilio-
 res. Est namque & in vulgus cogni-
 tum, quod *Versio* sit Inbstantivum verba-
 le à verbo *Verto*, cujus significationes,
 quæ multæ & variæ sunt, hac vice ad-
 notare omnes, merito superledemus:
 cum cuilibet notum esse possit, quid
 heic in sinu foveat, videlicet transla-
 tionem unius sermonis in alium. Ad-
 jectivum est substantivo adjunctum;
Vulgata, cujus etymologiæ ratio itidem
 obvia: Descendit a verbo *Vulgo*, quod
 est cuique notum facere; quare autem
 hæc *Versio* hoc epitheton nacta est, mox
 subjicietur. Ulterius additur quod hæc
Vulgata Versio sit *Pontificiorum*, denomina-
 to-

torum à Papa Romano, qui se *Pontificem* salutari vult; quorum hæc Versio est, partim qua originem, partim qua defensionem & adprobationem.

§. II.

Antiquissima omnium editionum Latinarum, fuisse putatur illa, quæ ex LXX. Interpretum Versione, ab auctore ignoto expressa, in Latinum translata fuit idioma. Hæc eadem ab Augustino Itala, Hieronimo autem vulgata audit. Huic proxima, quæ lucem vidit, Versio Hieronimi, ex textu Hebræo adornata existimatur, aliis nova editio dicta. Et quamquam non plures, quam duæ Versiones in Ecclesia tunc temporis usitatæ fuissent, earum nihilominus vel nuda existimatio, vel discrepantia, dissensionum ac contentionum sæpius ministravit occasionem, fidelibus in diversa studia ab invicem distractis, dum alii Veterem ex antiquitate, Alii Novam ex fontium consensu præferrent: Cumque
hoc

hoc modo discordes, in se invicem minus digne inveherentur, quis tandem altercationum erat finis, nisi miserabilis Ecclesiæ status faciesque? Idcirco curâ & consiliis, quorum intererat, provisum fuit & maturè deliberatum, ut missis motuum & litium seminariis, in restaurationē Ecclesiæ & Ecclesiasticum usum una, quæ omnibus esset complacita, consarcinaretur, quæ ex communē usu *Vulgata* diceretur, oblitteratâ cum ipsa editione *Veteris & Novæ* nomenclaturâ. Quod satis habemus de appellatione *Versionis*, partim quia brevitati litamus, partim quia sequentia ulteriorem hisce subministrabunt illustrationem.

§. III.

In inquirendo hujus *Versionis* Auctore dum animus est versari, nostrarum nequaquam esse virium ultrò fatemur, quod possit â nobis lis illa, quæ huc usque non potuit sedari, ira dirimi, ut nulla deinceps supersit disceptationis anta; Verum quâ sumus simplicitate, adnotabimus præcipuas in hanc

6
hanc rem sententias, facto simul iudicio, quid de iis sit statutum, ex doctiorum ante hac conclamatis vocibus. Quidam Pontificiorum, utpote, August: Steuchus Eugubinus, Masius, Petrus Sutor aliique, propendent in illam sententiam, quæ fert Vulgatam conscriptam ab Hieronimo. Alii volunt eam conflata esse ex Veteri Latina Itala (translatâ ex Versione LXX Interpretum Græca per Hieronimum verò emendatâ) & ex Hieronomi genuina Versione, quam ex Hebræo transtulit. Priorem opinionem multis & operosè expugnare, non est è re, cum non desint alii ex Pontificiis, iique doctiores, nimirum Pagninus, Driedo &c. qui absolutè negant, hanc Versionem Hieronimo esse adscribendam. Idem statuunt ex Reformatis Perkinsus, Sixtinus Amama. Quo minus vero hæc possit esse Hieronomi Versio, ostendit instituta collatio, ex qua statim dispalescit tantam utriusque esse differentiam, ut unusquisque non omnino lu-
sci-

scitiosus, ab illa ceu disertis Auctoris Exemplari, hanc solæcismis plenam, minimè descriptam esse; Illa namque textum Hebræum fideliter sequitur, ut opus viri istius linguæ notitiâ haud vulgariter imbuti: hæc suam multifariam prodit à textu originali deformitatem, Auctorisque vel in interpretando imperitiam arguit, vel in detorquendo sensu voluntariam malitiam. Apparet hoc in antiquis Bibliis Anno 1497 editis; ubi hæc verba Gen. IV. 8 *Egrediamur foras* sunt addita, quæ tamen in textu Hebræo non habentur. In recentioribus 1590 Sixti V. Bibliis quæ adcuratiora existimantur, habetur 1. Sam. V. 9. *Nobis*, in Hebraicis vero *Vobis* 2. Cron: XXV. 5. in Sixti Bibliis habetur 30000, in Hebraicis vero & Clementis, post biennium excusis, 300000. Psal: CXXXVII 9. *Parvulos suos*, cum Hebraicè habeatur *parvulos tuos*. licet in edit. Lugdun. de anno 1622. legatur juxta Hebr. veritatem. 100 ferè talia loca possent adferri, sed eadem cui volupe fue-

fuerit, inveniet citata in Antib: Bibl:
 Amamæ libr: 2. Cap. 10. Clemens er-
 go videns dicta vitia ex ipso fonte non
 manare, plurima in sua editione cor-
 rexit, que Versio sanè præstantior &
 correctior haberi posset, nisi etiam quod
 Sixtus bene verterat, Clemens de in-
 dustria depravasset, ceu liquet ex Ezech.
 XIV. 23. ubi Sixtus V. juxta textum
 Hebræum habuit *Egredientur*, Clemens
 substituit, sed invito sensu, *ingredientur*.
 Prætereo 8 millia vitiorum, quæ Isidorus
 Clarius Brixianus in Versione Vulgata ob-
 servasse & emendasse legitur. Deinde
 probabile videtur, si Hieronimus in quæ-
 stionibus Hebraicis, & Libr: de opti-
 mo genere interpretandi multa obser-
 vavit reprehensione digna, in Vulga-
 ta Versione occurrentia, quod ejusdem
 non potest dici Auctor, quia ipse pro-
 priam Versionem eâ ratione castigatu-
 rus non erat. Ut taceam plurimum
 differre hanc Vulgatam, à versione
 illa Latina, quæ in operibus Hieronimi
 invenitur. Denique in adscribenda Vul-

9
gata Versione Hieronimo, lubentes vi-
ctas dant manus Adversarii, dum
versionem, tam absurdam totque solœ-
cilmis scatentem, Patri linguæ Latinæ
peritissimo, tribuere ipsos pudet. Sic
enim legitur in antiq: editione supr:
alleg: item recentiori lugdunensi A.
1622 Psal LXVII. 21. *Benedictus Dominus*
NB die quotidie & Matt. VI. 26. Nonne
vos NB magis plures estis illis? Cæterum
qui ex antiqua Itala à Hieronimo emen-
data, & secundum Versionem ex Hebræo
ab eodem translata, refictam volunt,
illi cum iis, qui Auctorem ejus planè
ignotum esse asserunt, rem propius
attingunt, quorum interim placitis ad-
dimus cum aliis: *Versionem Vulgatam* mix-
tam esse, partim ex memoratis dua-
bus, partim procul dubio ex aliis Ver-
sionibus Latinis, translatis ex Græco
LXX. vel ex textu Symmachi, Aquilæ,
Theodotionis, aliorumque. Unde neque
mirum, quod ex tot diversorum inge-
niorum editis Exemplaribus, hujusmo-
di collectanea, absurda & corrupta trans-
latio nata sit.

B

MEM-

MEMBRUM POSTERIUS,

§. I.

Scriptum rudi minervâ contextum, brevitatis quandoque solet gratum acceptumque reddere, idem nobis de nostro pollicebimur, si breves fuerimus. Itaque qualitercunque opellâ priori defuncti, jam posterius membrum consimili absolvemus brevitate. Pontificii præsentissimū malum (quamvis si saperent, salutare quam maximè bonum,) ob oculos sibi versari, simulq̄ omnem suam dignitatem casuram conspicientes : dum *Columnam veritatis & Portum*, (scilicet) *Vulgatam Versionem* (quemadmodū eam Possevinus Biblioth. libr. 2. cap. 8. adpellat) Reformati, ad originariæ dictionis amussim examinando, in dubium vocarent, ipsosque ad fontes provocarent, conjunctis viribus laboranti causæ medicinam quærentes, tandem post multam deliberationem, totum negotium in hujusmodi mittunt compendium: *Nisi versio retroactis*

semporibus in Ecclesiis lectitata, & in scho-
 lis recepta, pro Divina authenticaque ha-
 beatur, in omnibus suis partibus; necesse est
 Lutheranis vietas dari manus, atque infinitis
 haresibus (ita per calumniam vocant
 orthodoxa Ecclesiæ nostræ dogmata)
 perpetuisque per orbem Christianum, ja-
 nuam aperiri. Propositionem major con-
 firmavit pars, hunc in modum inferen-
 do: Cum Divina providentia, scriptum au-
 thenticum dederit Judæorum Synagoga &
 Testamentum Novum Grecis, de Ecclesiæ di-
 gnitate plurimum derogare, qui credat Ro-
 manam Ecclesiam, absque beneficio tam sin-
 gulari relictam, imo dubium non esse, quin
 idem ille S. S. qui libros sacros dictavit, eam
 etiam translationem, que ab Ecclesia Ro-
 mana accipienda esset, dictaverit. Coëunti-
 bus ita plurimorum suffragiis adductis-
 que etiam Patrum nominibus, non du-
 bitavit Concilium Trident: sess: 4. De-
 cret: 2. sancire, ut *Vetus & Vulgata edi-
 tio in publicis lectionibus, disputationibus,
 aut exceptionibus pro AUTHENTICA habeatur*

Et quod cum nemo rejicere. *QUOVIS PRÆ-
 TEXTU* debeat vel *presumat*. Sed quæ
 vos dementia cepit o Patres! dum
 canonizare iustinuistis *Versionem*,
 non dicam à tenore fontium diversissi-
 mam, sed & barbarismis & solœcis-
 mis undiquaque oblitam, quasi à San-
 cto Flamine inspiraram? hem insani-
 am! Rem a. maximi momenti, & quod
 solido stabilitq; superstruendum fuit fun-
 damento, meris conjecturis fulcire ad-
 laborant. Romana Ecclesia absque scri-
 ptura Θεοπνεύσων nō est relicta, quia habue-
 re Judæi, habuere Græci. Dissimulabant
 Romanam Ecclesiam^m verbum habere
 Θεόπνευστον, si *Versio Vulgata* non esset
 Θεόπνευστος, aut ignorabant sufficere, quod
 haberent fontes Ebræi Græcique Co-
 dicis divinitus inspiratos. Nec necesse
 est, Romanam Ecclesiam scripturâ in
 sua lingua Latina nempe authenticâ
 gaudere: Quum multa alia habuerit
 Ebræa Græcaque Ecclesia, quæ Latinam
 habere nulla jubet necessitas. Et De-
 buissent minimum in deliberatione tam
 pon-

ponderosa, respectum temporis præcedentis habere, ubi longe alia Versionis Vulgatæ fuit auctoritas, nullo concilio, nullisque Patrum suffragiis, pro infalibili judicata, sed in collatione ad alias, ceu nævis corrupta, castigatioribus posthabita; Leo namque X. Versionem N: T: ab Erasmo adornatam, Clemens VIII Psalterii interpretationem, à Cajetano factam, adprobarunt; neque fas fuisset Lucensi Concionat: Apost: Pagnino, novam Versionem, sub auspiciis Leonis X, ipsoque sumptus faciente, adornare, si Vulgatam authenticam agnovisset. Hæc si prius cogitassent, judicium canonizationis sine dubio suspensissent.

§. II.

In communem quietem divulgatâ jam Concilii sententiâ, aliquem tantâ animi elatione repertum iri, tantâque audaciâ, qui, tam venerabilis Synodi Decretum, infringere auderet, quâcunq; ratione, quis præsumeret? Sed quam

primum fuit promulgatum, simul etiam violatum & protritum. Alii namque, cum extenuatione accipienda judicaverunt Decreti verba, existimantes Concilio illam fuisse mentem de *Versione Vulgata* (α). Non ut cœlitus delapsam adorandam, sed vel actu tum factis præferendam, vel in comparatione ad dogmata, quæ contineat, fidei morumque, tantummodo esse authenticam, in qua, etiamsi levissima aliqua inveniantur vitia, (β) ipsa tamen fidei bonisque moribus, nusquam sit contraria. Alii, cernentes sublimius encomium à Synodo *Vulgatae Versioni* additum, authenticam ejus auctoritatem, in eminentiori gradu collocatam, profitentur defenduntque, docentes, (γ) ab omni errore emendatissimam, (δ) Simpliciter & absolute esse fidelem & sinceram in rebus, quæ

(α) *Andr. a Vega.* (β) *Joh. Dried: lib. 2. de transl: script: cap. 1. Joh: Moriana Jesu: in tract: de Vers: Vulg: 6. 20.* (γ) *Sacrobofc: in defens. Conc. Trid. pag. 11. cap. 9.* (δ) *Joh: Steph. Menoch, in præf. annot. Bibl. cap. 18.*

fidem & mores attinent; (e) nec apertæ falsitatis & contradictionis posse convinci, etiam in iis, quæ ad fidem & mores non pertinent, nec in re geographica, aut alia cujuscunque generis, errare. (ζ) Imo non solum infallibilem veritatem, & S. S. mentem in omnibus, quantumvis minimis partibus, non minus quam originalem scripturam continere, sed & priori loco venerandam esse, præ Græcis & Hebraicis Codicibus, etiam si illi essent incorrupti. Ita mutuis pugnis sese conficiunt Papistæ, circa quæstionem gravissimam, ad fundamentum fidei doctrinale pertinentem! Nec litem diremit auctoritas Concilii, sed auxit potius, quam tamen ipsi potissimum faciunt controversiarum finendarum medium. Ambabus hisce partibus, ut pro modulo ingenii, qualitercunque satisfiat, è re esse putamus, ut rationes ipsorum, cum Concilii sententia

(e) *Pineda in tract. de reb. Salom. 1. cap. 7. p. 227.* (ζ) *Ludov. de Vena in isag. ad scrips. s. lib. 1. diff. 6. cap. 1. § III.*

tia conferantur. Concilii autem sententia verbis luculentis minimeque obscuris lata est, de authentica habenda *Vulgata Versione* absolutè, nulla adhibita vel distinctione vel comparatione. Ubi autem lex, ad postulata Adfessorum circumstantium, non distinguit, cum unico verbo distinguere potuisset, ibi nec deinceps distinctioni locus est, quia lex, non adhibita distinctione, aut rationes extenuantium tanquam frustraneas neglexit, aut tanquam potiori parti contrarias, non attendit. Insuper id authenticum solum dicitur, cujus auctoritas est summa & ἀνωτέρωθεν, vel omni exceptione & controversia superior; jam Decretum *Vulgatam Versionem* definit authenticam, talemque quæ à nemine quovis pretextu rejici debeat, ergo non tantum ab erroribus in fide & moribus absolvitur *Vulgata Versio*; sed ab omnibus erroribus immunis pronuntiatur. Tandem cadit comparatio ad dogmata fidei & morum, quia si id voluisset Synodus, potiori jure *Pagnini Ver-*

Versio, Lovaniensium & Ariæ Montani
 iudicio *omnium tutissima*, hoc titulo es-
 set insignienda, sed *latet anguis in herba*,
 quo de circa finem.

§. III.

Vidimus sententiæ Synodicæ ocores
 & oppugnatores, excipiunt ejusdem
 Patroni & defensores. Quorum occur-
 sus junctim cum nostræ exiguæ vires
 sustinere nequeant, in tres divisos par-
 tes aggrediemur (1). Sunt, uti dictum,
 qui volunt Vulgatam translationem di-
 vinam ipsiusque S. S. Versionem esse,
 Concilii decreto hanc suam superstru-
 entes (ut taceam hujus sententiæ pro-
 pugnatores in Concilio) & tali ratio-
 cinio firmantes: Scripturæ Divinæ *au-
 thentica* propriissimè dicuntur, quia ip-
 sum DEUM auctorem habent; Au-
 ctorem infallibilem, adeoque ipsum S. S.
 oportet illam Versionem dictasse, quæ
 ipsissimam S. S. mentem per omnia ex-
 C pri-

(1) Petr: sutor: Alph: Salmero, Titelmannus,
 Gregorius Reibera, Merinus.

primit & in omnibus, ut nullo prætex-
 tu à quopiam rejicienda sit. Probanda
 certe incumbit adversariis hæc assertio,
 argumentis conscientiam convincenti-
 bus, hanc translationem ipsum DEUM
 auctorem agnoscere, eoqve nomine,
 summam auctoritatem apud omnes in
 Ecclesia obtinere debere, ceu indubi-
 tatum DEI verbum, cui in omnibus
 credendum sit. Pro bent Ecclesiam u-
 sam fuisse tantum Vers: Vulg: & non
 Chaldaica & Græca V. Syraica & Ara-
 bica N. T. nec tamen illa ideo has di-
 vinas, multo minus Versionem à Tri-
 dentinis adprobendam, quam nec vidit,
 pro Θεπνεύτω habuit. Vulgata nulla
 habet κειθήρια vel argumenta Θεπνευ-
 σίας, nec testimoniis Ecclesiæ gaudet,
 quæ Hebræum in V. & Græcum in
 N. T. immediato Divino afflatu per-
 scriptum credidit constanter, non au-
 tem translationem latinam. Imo ne
 Rom: quidem Eccl: judicio habita est
 latina translatio pro divina, *ut supr:*
 §. I.

§. I. *haj. membr:* ostendimus, multo minus universæ Christi Ecclesiæ suffragio. Deinde si Vulgata Versio Divinæ originis esset censenda, utique, vel per immediatum S. S. afflatum, vel per aliam quamcunque infallibilem S.S. adstantiam, eam factam esse oporteret; sed admittunt Hieronomum, quamvis alias integerrimum, in vertendo errare potuisse, ergo Versionis auctori non adfuit infallibilis S. S. adstantia; verum nec conceditur ejusmodi afflatus immediatus S. S. aliis nisi Proph: & Ap: qui a. S. S. *Φερόμενοι* Scripturam *Θεόπνευστου* edidère 2. Petr. I. 21. 2. Tim. III. 16. hic afflatus in constituendo Canone requirebatur adfuitque, postea autem cessavit, quia ad transferendum Canonem constitutum destinatus non erat. Hieronimus ipse distinctionem facit translatoris & Vatis, dicendo; *Ibi Spiritus ventura predicat, hic eruditio & verborum copia ea quæ intelligit transfert;* Porro instantiam quod attinet

net habuisse Translatorem Vulg: Verf: Spiritum prophético vicinum. Supponamus etiam ἰμπερικῶς hujusmodi Spiritum dari, de quo tamen in Scripturis ne litera quidem, eum tamen translationis Vulgatæ auctori tribuere vix permittunt propria Pontificiorum ἀιτήματα. Solent siquidem ad Cathedram Romæ ἀποτόμως alligare infallibilem S. S. ἐπίθεσιν, translationem autem non ab aliquo in Cath. Rom. constituto, sed à privato quodam incerto factam, extra controversiam est. Tandem Versionem Vulgatam, Majestatem S. S. loquentis in scripturis non affectam esse, nec verborum emphasin satis exprimere, verum à sententia S. S. sæpiusculè deflectere, testis est Hieronimus, dum in præf. in Es: fatetur, *quod florem sermonis Esaiæ translatio non potuerit servare.* Ut taceam Solæcismos & barbarismos pene innumeros, in Versione hac pseudo authentica occurrentes, quibus S. S. delectatum fuisse, nemo nisi blasphemus vel cogitaverit. §. IV.

§. IV.

Modestiores nonnihil videntur, qui dicunt: Vulgatam Versionem, si non *ἁπλοῦς*, ab omnibus tamen prorsus erroribus etiam levioribus, iisque qui fidem aut vitæ præcepta non concernant, immunem esse. Ad probandam suam assertionem, rem ita à Synod: Trid: definitam fuisse contendunt. Sed monstro hoc simile, quod ab omni errore penitus libera, quoad omnes sui partes iudicata sit versio scripturæ humana, neque visa neque examinata, quantum ad plurimas sui partes: quippe quæ integra & absoluta, demum 46 annis post decretum illud enata est, Pontificum & auctoritate & iudicio. Hic autem *Patrum Trident:* temeritati quid prætexant non video, nisi forte dixerint, illos Spiritu prophetico prævidisse Cardinales cæterosque emendationi destinandos infallibiles fore in omnibus, vel certe ita emendaturos Vulgatam Versionem, ut nullus in ea reliquus

liquus factus sit error, nulla, vel quoad
 minima etiam, à mente S. S. exorbita-
 tio. Neque alio modo Deleg: Cardi-
 nal: Senatus omnes periodos, clausulas,
 voces, dictiones, Syllabas authenticas
 definire potuit, cum innumeris in locis
 sententiæ vocesque ita castigatæ sint
 sedecim post annos, prout iudicio,
 RR. PP. omni, *si dis placet*, exceptione
 superiori, haberi debuerint authenticæ.
 Sed quam vera hac in re Patr: Delega-
 tusque Cardinalium Senat: prædixerint,
 ex correctione Sixtina, A:º 1590 in lu-
 cem emissa, satis apparet, hic nequa-
 quam ulla ex parte Prædecessorum
 violasset sancita, si alioqui facta dictis
 consona, auctoritateque ejusmodi di-
 gna, deprehendisset; verum cum ad sui
 usque Pontificatus exordium, germa-
 nam Vulgatæ lectionem incognitam,
 & corruptissimas Romanæ Ecclesiæ
 pro eâdem, in usu fuisse agnovisset, non
 potuit non emendationem ejus insti-
 tuere, tria adhibendo remedia: *Anti-*

*quorum Codicum Lat: collationem, Patrum
 & veterum Interpretum enarrationem & Eo-
 brai Græciqve textus considerationem. Qui-
 bus observatis emendatissimam supra
 quamcunqve suspicionem futuram cre-
 didit. Laudanda certè ejus cura dili-
 gentiaqve in suspicienda tam accurata
 lucubratione & revisione, non tamen
 talis existimanda, ut quæ omnes perio-
 dos, voces, syllabasqve effecerit authen-
 ticas; quod auctor ipse innuit præfati-
 one Bibliis hisce præmissa verbis: *Prout
 optime fieri potuit.* Et ex eo ulterius cla-
 ret, quod biennio post Clemens VIII.
 multa vitia in Sixti editione emendave-
 rit. Utrumqve forte laus promerita,
 dignaqve encomia mansissent, nisi piam
 omnibus Pontificiis subfuisse fraudem
 in translatione & correctione, auctor
 esset Bellar: in Epist: dat: Capuæ 6 No-
 vembris A:º 1603 ad Francisc: Lucam
 Brugensem, cum ait: *scias velim Biblia
 Vulgata non esse à nobis adcuratissime ca-
 stigata, multa enim de industria justis da-
 cau-**

causis præterivimus, quæ correctione indigere videbantur.

§. V.

Tertia denique, quam Vega Andrad: Driedo, Mariana, Bellarminus, aliique defendunt, hæc est sententia, quæ Vulgatam sic statuit authenticam, ut immunis sit saltem ab iis erroribus, qui in fidem & bonos mores impingant. Sed quæ illis quæso fides intelligitur, dum Versionem Vulg: in fidem non impingere sibi imaginantur. Fundamentum fidei divinæ organicum Scriptura *ἡ ἀληθεία* est, quæ tanquam perfectissima, & ad cognitionem salutis acqvirendam sufficientissima, indubitata fide est amplectenda; cujus perfectioni qui vel unius verbi additione aut detractio obclamarit, illi S. S. ad extremam ultimi scripti authentici calcem, gravissimas intimat pœnas, Ap: XXII. 18. 19. *Si quis apposuerit ad hæc, apponet DEUS super illum plagas scriptas in Libro isto; Et si quis diminuerit de verbo libri Prophetiæ hujus*

hujus, auferet DEUS partem ejus de libro vite, & de civitate sancta, & de scriptis in libro isto. Quod si igitur vigore hujus dicti, unius etiam verbi scripturis divinis facta additio vel ablatio DEO est exola, quanto magis, additio vel detractio non vocularum solum, sed integrarum sententiarum, non earum solum, quæ sive addita sive omiffa parum aut nihil scripturis derogare videantur, sed etiam illarum pariter, quæ non absque periculo vel sensus variatione addi vel omitti possunt, erit, non duntaxat DEO abominabilis, sed fidei quoque ipsi adversa, quæ credit, prius cælum terramque transitura, *quam vel jota unum aut apiculum de Scripturis Divinis Matt: V. 18.* Imo quæcunque DEO non placent, fidei quoque displicent. Ejusmodi additionum in V. V. cum copiosissimum annotaverit numerum Beat: Doct: Abrah: Calovius in Critic. sacr: Diatrib: 9, eo Lectorem remittimus

D

mus

mus unico tantummodo appposito exemplo eoque clarissimo, quo convincitur Vulgata in iis falsa, quæ fidem salvificam concernunt, etiam ex confessione ipsorummet Advers: præcipuè Bellarm: qui agnoscit textum Hebræum Pl: II: v. 12. Ad refutandum Judæos, Deitatem Christi negantes, invictū præbere argumentum. Vulgata a. Versio si attendatur, cum Judæis plurimum facit, nihil ibi de filio DEI, nihil de adoratione Messiaë, & quæ de ira habentur, non ad Filium, sed ad Jehovā referuntur: & cum non indicetur Christum esse Jehovam illum, de cujus ira ibi sermo, ideo nec confidentia in eo locanda innuitur, sed tantum in illo Domino. Annon hoc est in fidem impingere? Videant iccirco Romanenses, qui effugere possint execrationem illam formidabilem, quæ sæviet in illos dum divinam scripturam ita adulterare atque tam temere castrare non dubitant?

§. VI.

Promissi haud immemores, priusquam
 supremam nostræ manum imponi-
 mus opellæ, *anguem in herba latentem*
 leviter protraxisse juvat. Est ea causa
 scilicet, quæ impulerit Concil: Tri-
 dent: ad Canonizandam Vulgatam Ver-
 sionem, quam secret: Pontif: Julii IV
 act: prim: oper. Verg: t. I. pag: 12. non
 incompetenter ponit, linguarum origi-
 naliū ignorantiam. *Itaque ait si hi (sci-*
licet Reformati) congregiantur cum nostrati-
bis, multa certè imminebunt pericula: scis
enim tuos Episcop: esse ferè literarum rudes, do-
luptati autem ac deliciis deditos. Cum
 Reformati in dubium vocarent Verfi-
 onem Vulg: & ad ipsos fontes provo-
 carent, noluerunt Pontif: ut imperitiæ
 & ruditatis suæ satis consciī, Reforma-
 tis hac in parte satisfacere; ideo Vulgat:
 Version: canonizarunt, eamque Textui
 Hebr: & Græc: longè præterendam sta-
 tuerunt. *Tanta fuit raritas virorum,*
 qui

qui Hebrææ & Græcæ linguarum habuerunt peritiã, ut fateatur Bellarm: de V. D. libr: 2. 10. *conciliis generalibus aut paucissimos aut interdum nullos fuisse lingua Hebræa peritos. ô mores! ô tempora!* sed quid hæc miremur? nec ipsa quidem Biblia latina, etiam doctissimi inter ipsos, nisi rarissime tractabant. cujus rei testem habemus Albertum Archi-Episcopum Moguntinum qui A. 1530 in Comitibus Augustanis cum forte Biblia in mensa collocata obiter aperuisset, foliaque eorum quædam perlustrasset, in hæc tandem loquutus est verba: *Eyvidem nescio, quid hoc libri sit, illud video, omnia quæ eo continentur, nobis adversa esse;* Altera causa canonizationis Vulgatæ Vers: fuit convenientia & aptitudo ejus ad confirmandam religionem Pontificiam. Quod ex plurimis sequentia demonstrant exempla: Gen: III: 15. Valg: pessimè corrupit sententiam S. S. cum quod in textu authentico vindicatur Christo *semini* muljeris, ad ipsam mul-
je-

jerem nempè detorsit. Depravatio hæc nequaquam R. R. P. P. auctoritate aliàs stabilita fuisset, nisi accommodata visa fuisset tutandis abominationibus & erroribus in Ecclesiam invectis; quod nimirū Maria fuerit corredemtrix & caput serpentis calcavit, eapropter religiosè adoranda: ut habetur in Antidot: animæ fol: 118. *adoro & benedico sanctissimos pedes tuos, quibus antiqui serpentis caput calcasti.* Missam ex Genes: XIV: 18. exculpere satagunt mirabili artificio: ubi Vulgata legit *offerens panem & vinum.* Sed textus Hebræus & ex eo alii *proferens* habent, sic tamen V. V. edita Lugduni 1622. Limbum Patrum exstruunt ex Gen: XXXIV. 35. *Descendam ad filium meum lugens ad infernum:* ubi tamèn Hebræum הַנֶּלֶשׁ debet explicari ut sonat *sepulcrum versus.* Probant ex eodem Vers: invocationem Sanctorū, quia dicitur Gen: XLVIII. 16. *& invocetur super eos nomen meum: ineffaciter: cum in Textu Hebræo ha-*
be-

beatum, *nominetur*. Possent longè plu-
 ra adduci exempla in hanc rem, sed
 promisso brevitatis obstricto ulterius
 progredi non licet, neque animo lu-
 bet anxio, cum parum ex optato
 quod recepit, se præstitisse
 sentiat.

HALLELUJAH!

Ad

Auctorem operis

Eruditissimum & Moratissimum;

DN. HENRICUM
JUSTANDRUM,

Collegam Scholæ Aboënsis commen-
datissimum, & Amicum suum
probatissimum.

Si tibi forte sitim duram levis unda
domabit,

Sit tibi de puro fonte petita modis

Nam mare cū fluviis & rivi, stagna,
paludes,

Sæpe salern & fordes, sæpe vene-
na vehunt.

Sic quoq; dicta DEL propriis de fon-
tibus hausta

Dant vitam, morbos sed malè
versa cient.

lusit

J. Tälpo. S. F.

Ad Eundem :

Nescia mutari, ad mores natura re-
 currit;
 Lex est quam cunctis impressit Re-
 ctor olympi.
 Fama potens quibus est cordi, quibus
 inclyta virtus:
 Viribus invictos præclara ac stirpe cre-
 atos
 Vivida vis urget generosos surgere in
 ortus,
 Gloriaque egregios præstanti munere
 donat.
 Justandum claro natum de sanguine
 virtus
 Et vis ingenii patrios meditariet
 ortus
 Jusserunt, meditatumque hæc sua char-
 ta probabit
 Monstrans alte illum penetrasse in tem-
 pla Sionis:
 Pergere ne cessa studiis impendere
 tempus,
 Præmia larga manent, ac circum tem-
 pora laurus.

paucis L. Mq. gratulari voluit-
 A. SVEO-MONTIIN.